

1. daļa
**Kas ir mediju
profesionāli un
pārējie mediju
vides dalībnieki**

2. daļa
**Kāpēc
neatkarīgi mediji
un žurnālistu
drošība ir svarīga**

3. daļa
**Valsts loma
žurnālistu tiesību
aizsardzībā**

4. daļa
**Žurnālistu
apdraudējumu
veidi**

5. daļa
**Policijas
ricības algoritms
žurnālistu
apdraudējuma
gadījumā**

6. daļa
**Kā nodrošināt
žurnālistu
drošību masu
pasākumu laikā**

7. daļa
**Mīti
un skaidrojumi**

**Avoti
un papildu
materiāli**

Rīcība žurnālista apdraudējuma gadījumā

1. daļa
**Kas ir mediju
profesionāli un
pārējie mediju
vides dalībnieki**

2. daļa
**Kāpēc
neatkarīgi mediji
un žurnālistu
drošība ir svarīga**

3. daļa
**Valsts loma
žurnālistu tiesību
aizsardzībā**

4. daļa
**Žurnālistu
apdraudējumu
veidi**

5. daļa
**Policijas
ricības algoritms
žurnālistu
apdraudējuma
gadījumā**

6. daļa
**Kā nodrošināt
žurnālistu
drošību masu
pasākumu laikā**

7. daļa.
**Mīti
un skaidrojumi**

**Avoti
un papildu
materiāli**

Rīcība žurnālista apdraudējuma gadījumā

Kā tiesībsargājošo iestāžu
darbiniekiem atpazīt draudus
žurnālistiem un mediju
profesionāliem, lai nodrošinātu
viņu aizsardzību

Autori:
RSU profesore
Dr. sc. soc. Anda Rožukalne,
zvērināta advokāte
Ieva Azanda

Digitālo brošūru
ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas
finansiālu atbalstu sagatavoja
Ilgtspējas fonds (Media Hub Riga)

Kultūras ministrija

MEDIA
HUB
RIGA

Satura rādītājs

	Ievads	4
1. daļa	Kas ir mediju profesionāli un pārējie mediju vides dalībnieki	5
2. daļa	Kāpēc neatkarīgi mediji un žurnālistu drošība ir svarīga	7
3. daļa	Valsts loma žurnālistu tiesību aizsardzībā	8
4. daļa	Žurnālistu apdraudējumu veidi	9
5. daļa	Policijas rīcības algoritms žurnālistu apdraudējuma gadījumā	10
6. daļa	Kā nodrošināt žurnālistu drošību masu pasākumu laikā	17
7. daļa	Mīti un skaidrojumi	18
	Avoti un papildu materiāli	19

Ievads

Publiskās informācijas vide ir kļuvusi sarežģīta un daudzveidīga – grūti atšķirt, kas ir informācijas sniedzējs, kas – saņēmējs. Ne vienmēr auditorijai ir skaidri katra publiskās diskusijas dalībnieka komunikācijas mērķi, intereses un principi.

Tomēr daudzveidīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, formātu un kanālu pieejamība nav mazinājusi indivīdu un sabiedrības vajadzību pēc kvalitatīvas informācijas. To nodrošina profesionāla žurnālistika, kas pilda demokrātijas uzrauga lomu un garantē izteiksmes brīvību un informācijas pieejamību. **Mediju profesionāļu brīva, neietekmēta darbība, viņu profesionālās darbības aizsardzība ir kritiski svarīga brīvas, demokrātiskas valsts un uz attīstību vērstas sabiedrības funkcionēšanai un tāpēc ir prioritāra.**

Profesionāla un atbildīga žurnālistika pilda unikālas funkcijas sabiedrībā. Žurnālisti katru dienu sniedz aktuālo informāciju un palīdz sabiedrībai orientēties sociāli politiskajās un kultūras norisēs, pieprasot pie varas esošo atbildīgumu un iespēju piedalīties sabiedrības dzīvē. Žurnālisti drosmīgi atklāj politisko korupciju un ekonomiskus noziegumus, kļūstot par tiesībsargājošo institūciju sadarbības partneriem. Mūsdienu ģeopolitiskajos apstākļos nacionālā drošība ir atkarīga no profesionālu mediju un žurnālistu iespējām pildīt savus pienākumus, piedāvājot daudzveidīgu saturu dažādām auditorijām ikdienā un krīzes situācijās.

Žurnālistu drošības jautājumi, kas vēl pirms dažiem gadiem bija saistīti ar atrašanos bruņotu konfliktu vai katastrofu zonās, patlaban ir aktuāli arī daudzās demokrātiskās valstīs. Publiskās informācijas vides izmaiņas un tās dalībnieki rada dažādus ar drošību saistītus riskus. Pastāvīgi notiek žurnālistu darba publiska diskreditēšana, draudu izteikšana tiešsaistē un ārpus tās. Profesionāli žurnālisti, kā arī viņu ģimenes locekļi, ikdienā sastopas ar aizvainojošu un naidpilnu runu. Ne velti pēdējo gadu laikā žurnālistu drošības jautājumi ir aktualizēti vairākos Eiropas Savienības un Eiropas Padomes dokumentos, akcentējot preventīvu pasākumu veikšanu un efektīvu mediju profesionāļu drošības pārkāpumu izmeklēšanu.

Auditoriju tīmeklī cenšas sasniegt arī tādi mediju vides dalībnieki kā blogeri un ietekmētāji (influenceri). Sociālo mediju lietotāji dalās ar citu personu veidotu saturu, to komentē un vērtē, pievēršot uzmanību populārākajiem notikumiem un vērtējumiem. Liela daļa no katram pieejamās informācijas tīmeklī ietver komerciālas intereses – pircējus vēlas piesaistīt neskaitāmi preču un pakalpojumu piedāvātāji.

Savus vēlētājus sociālās tīklošanās platformās uzrunā politiskās komunikācijas veidotāji - politiķi, viņu sabiedrisko attiecību un digitālās komunikācijas konsultanti. Daļa politiski ietekmētas informācijas ar mērķi veidot sabiedrības viedokli par dažādiem jautājumiem nāk no tā saucamajiem pseido medijiem, dažādām vietnēm, kas izmanto mediju formu un formātus, bet to saturs neatbilst profesionālajiem žurnālistikas principiem un atbildīgumam.

Bukleta mērķis ir sniegt noderīgu informāciju un būt par ceļvedi tiesībsargājošo institūciju pārstāvjiem, sastopoties ar žurnālistu un mediju profesionāļu (turpmāk tekstā – žurnālistu) drošības apdraudējumiem.

1. daļa

Kas ir mediju profesionāli un pārējie mediju vides dalībnieki

Žurnālistikas mērķi

Žurnālistikai un žurnālistiem ir unikāla, neaizvietoama loma demokrātijā un tās kvalitātes nodrošināšanā. Tā nosaka visus žurnālistikas darba aspektus, sākot no informācijas vākšanas, līdz tās profesionālai apstrādei un atspoguļošanai.

Profesionālas žurnālistikas veidošanā piedalās:

■ žurnālisti;
■ fotogrāfi;
■ video operatori;
■ redaktori;
■ producenti un citi.

Žurnālistikas uzdevums ir sniegt patiesu, pārbaudītu un sabiedrībai nozīmīgu informāciju, nodrošinot:

■ sabiedrības informētību par būtiskiem jautājumiem;
■ iespēju brīvai diskusijai un demokrātiskai līdzdalībai;
■ plurālistisku, caurskatāmu un godīgu diskusiju vidi.

Žurnālista definīcija un profesionālā ētika

Žurnālista loma un mērķis demokrātiskā sabiedrībā ir dalīties ar informāciju un idejām par visiem sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem, ievērojot robežas attiecībā uz citu cilvēku reputāciju un tiesībām, profesionālos principus, ētiku un atbildību pret sabiedrību. Informācija ir pārbaudīta, un redakcija uzņemas par to atbildību.

Galvenie ētikas principi:

■ patiesums un precizitāte;
■ daudzveidība un sabalansētība;
■ neitralitāte un objektivitāte ziņu saturā;
■ informācijas avotu neatklāšana un to aizsardzība;
■ nevainīguma prezumpcijas ievērošana;
■ izvairīšanās no stereotipizācijas un marginalizācijas.

Žurnālista tiesiskais statuss

Likuma «Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem» 23. pants nosaka, ka žurnālists, šī likuma izpratnē, ir persona, kura vāc, apkopo, rediģē vai citādā veidā sagatavo materiālus masu informācijas līdzeklim (medijam) un kura ar to noslēgusi darba līgumu vai veic šo darbu masu informācijas līdzekļa uzdevumā, kā arī žurnālistu apvienību biedrs.

Žurnālistus atšķir

Mērķis	patiesas, kvalitatīvas un neatkarīgi sagatavotas informācijas sniegšana sabiedrībai;
Metodes	fakti, avoti, informācijas pārbaude;
Atbildība	likumi un ētikas kodeksi.

Citi publiskās komunikācijas vides dalībnieki

Mediju telpā darbojas arī satura veidotāji, uz kuriem žurnālistu tiesiskā aizsardzība lielākoties neattiecas. Tomēr uz viņiem pilnībā attiecināma vārda brīvības aizsardzība.

Ietekmētāji (influenceri):

■ popularizē savu personīgo zīmolu un veicina sekotāju piesaisti;
■ saturs mēdz būt subjektīvs un nepārbaudīts;
■ mērķis – popularitāte, komerciālas intereses;
■ nav žurnālistikas profesionālās atbildības.

Blogeri (emuāru autori):

■ sniedz informāciju par dažādiem jautājumiem savās mājas lapās un blogu (emuāru) vietnēs;
■ pārstāv sevi, dalās ar savu profesionālo ekspertīzi vai viedokli, popularizē savu darbību;
■ var izmantot savus blogus politiski vai komerciāli ietekmētas informācijas un viedokļu izplatīšanai.

«Ziņu ietekmētāji (influenceri)»

Veido izklaidējošas «ziņu interpretācijas», kas bieži var būt:

■ nepilnīgas, pārspīlētas, emocionālas;
■ tikai šķietami politiski neitrālas;
■ balstās uz žurnālistu darbu, bet to izmaina, pievienojot viedokļus, mūziku, vizuālo materiālu.

2. daļa

Kāpēc neatkarīgi mediji un žurnālistu drošība ir svarīga

Informēti iedzīvotāji nosaka demokrātijas kvalitāti

Sabiedrības informētība ir atkarīga no žurnālistu darba. Vārda brīvība, mediju neatkarība un informācijas pieejamība ir demokrātijas un demokrātiskas pārvaldības pamats. Žurnālistu drošības situācija ir saistīta ar žurnālistu iespējām pildīt savus profesionālos pienākumus un sniegt sabiedrībai tās pastāvēšanai nozīmīgu pakalpojumu – patiesu, pārbaudītu un uzticamu informāciju. Tā nodrošina citas pamattiesības, piemēram, brīvu vēlēšanu norisi, politisko līdzdalību un informētu lēmumu pieņemšanu.

Informēta sabiedrība ir demokrātijas pamats. Žurnālista drošība tieši ietekmē:

- informācijas pieejamību;
- politisko līdzdalību;
- spēju pieņemt informētus lēmumus;
- vēlēšanu godīgumu;
- sabiedrības spēju reaģēt krīzēs.

Žurnālistu apdraudējums ierobežo sabiedrības tiesības uz informāciju

Mūsdienās apdraudējumi bieži izpaužas digitālajā vidē (kibermobings, draudi, vajāšana, verbāla agresija), bet sekas ir līdzvērtīgas fiziskiem uzbrukumiem – žurnālists tiek apklusināts vai ierobežots. Līdz ar to žurnālists nodarbojas ar pašcenzūru vai izvēlas vēstīt nevis par aktuālām tēmām, bet par to, kas nerada apdraudējumu pašam un viņa ģimenes locekļiem.

3. daļa

Valsts loma žurnālistu tiesību aizsardzībā

Radīt	labvēlīgu vidi visu sabiedrības locekļu līdzdalībai publiskajās debatēs, ļaujot bez bailēm paust savu viedokli un idejas.
Veidot	drošu vidi, kurā žurnālisti var īstenot savu sabiedrisko interešu publiskā uzrauga funkciju.
Nodrošināt,	ka žurnālisti, kuri tikuši vajāti, iebiedēti vai apdraudēti saņem palīdzību, izmantojot Latvijas cilvēktiesību aizsardzības mehānismu.
Atbalstīt	mediju un mediju (tostarp – arī starptautisku) organizāciju iniciatīvas, kas vērstas uz demokrātisku vērtību stiprināšanu.
Izmeklēt	gadījumus, kad žurnālisti cieš no vardarbības un draudiem, rīkoties, lai izbeigtu pāridarītāju nesodāmību un saukt vainīgos pie atbildības par viņu rīcību saskaņā ar normatīvajiem aktiem un cilvēktiesībām.

4. daļa **Žurnālistu apdraudējumu veidi**

Tipiskākie un biežāk sastopamie apdraudējumi žurnālistiem, ņemot vērā starptautiskos normatīvos aktus un tiesu praksi:

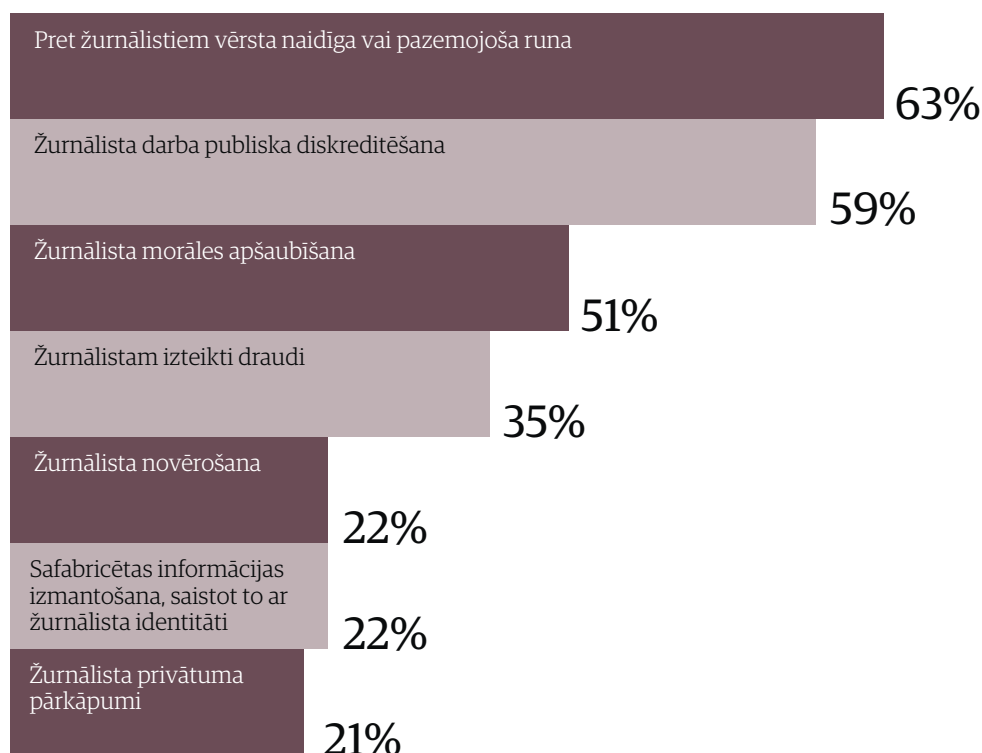
■	fiziskais apdraudējums;
■	digitālais apdraudējums;
■	sociālie un reputācijas apdraudējumi;
■	psiholoģiskais apdraudējums;
■	ekonomiskais apdraudējums.

Stratēģiskās tiesvedības pret publisku līdzdalību (SLAPP):

■	SLAPP ir ļaunprātīgas tiesvedības, kuru mērķis nav panākt taisnīgu iznākumu, bet gan iebiedēt un noslāpēt žurnālista darbu;
■	SLAPP izmanto, lai uzliktu žurnālistiem pārmērīgu finansiālo slogu – nesamērīgas juridiskās izmaksas un ilgstošus tiesvedības procesus;
■	šādas prasības žurnālistam rada psiholoģisku spriedzi un emocionālu izsīkumu;
■	tās var negatīvi ietekmēt žurnālista sociālo stāvokli un reputāciju sabiedrībā;
■	SLAPP var radīt nopietnu ekonomisko apdraudējumu, kavējot profesionālo darbību un finansiālo stabilitāti.

Latvijas situācija (Worlds of Journalism Study dati) 2021–2025

Visbiežāk piedzīvotie žurnālistu apdraudējumi pēdējo piecu gadu laikā:

5. daļa

Policijas rīcības algoritms žurnālistu apdraudējuma gadījumā

Saņemot informāciju par žurnālista apdraudējumu, policijas darbinieks izvērtē:

vai konkrētajā situācijā ir piemērojams Administratīvo sodu likuma par
pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts
valodas lietošanas jomā 11.1 p. par pret personu vērstu
agresīvu uzvedību **skatīt šeit**

vai konkrētajā situācijā ir piemērojams Krimināllikums
(turpmāk – KL) **skatīt šeit**:

vai ir nodarīts noziedzīgs nodarījums, par kuru draud
kriminālatbildība (KL 1. p.);

vai izpildās KL 6. p. ietvertais noziedzīgā nodarījuma
jēdziens (noteikt noziedzīgā nodarījuma subjektu,
subjektīvo pusi, objektu un objektīvo pusi);

piemērojamais KL pants un tā daļa;

cik būtisks ir pret personu izdarītais nodarījums.

Nosakot piemērojamo sodu, katrs gadījums ir jāvērtē individuāli, taču policijas
darbiniekiem ir jāņem vērā tiesu praksē un judikatūrā nostiprinātās atziņas.
Tāpat ir jāatceras, ka galvenais ir pamatot piemērojamā soda apmēru, lai tas
noteiktos gadījumos nebūtu pārmērīgs vai tieši pretēji – neatbilstoši viegls
nodarījuma smagumam.

Ja žurnālists ir vērsies policijā ar iesniegumu norādot, ka ir saskāries ar konkrētu apdraudējumu, policijas darbinieks:

Veic žurnālista verifikāciju:

■ lūdz apliecināt personas identitāti;

■ lūdz sniegt informāciju par savu profesionālo sadarbību, ko apliecina darba līgums, autora līgums vai jebkāds cits sadarbības līgums;

■ lūdz sniegt informāciju par piederību kādai mediju organizācijai, uz kuru norāda konkrētais žurnālists;

■ nepieciešamības gadījumā var sazināties ar žurnālista pārstāvēto mediju, kā arī veikt pārbaudi par personas publicētajiem rakstiem, video sižetiem un to, vai persona parādās medija tīmekļvietnēs.

Veic medija verifikāciju:

■ atzinumu par konkrēto mediju, tostarp par Latvijā piespiedu emigrācijā esošo mediju un žurnālistu darbību, lūdz aktīvām mediju profesionālajām pašregulējošām organizācijām.

Rīkojas atbilstoši konkrētā apdraudējuma veidam:

Fiziskais apdraudējums

var izpausties kā uzbrukumi reportāžu vietās (piemēram, darba ekipējuma sabojāšana protesta, sporta pasākumos, masu pasākumos), aizturēšana vai iebiedēšana, iespējami draudi, spīdzināšana, mērķēta agresija pret žurnālistiem, brīvības atņemšana, personas nolaupīšana un slepkavība u.c.

Iespējamie piemērojamie Krimināllikuma panti

tīšs smags un vidēji smags miesas bojājums (KL 125., 126. p.)	Piemēram, tīšu miesas bojājumu nodarīšana žurnālistam, veicot profesionālos pienākumus.
spīdzināšana (KL 130.1 p.)	Piemēram, žurnālists tiek sist, lai piespiestu viņu atklāt informācijas avotus.
draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu (KL 132. p.)	Piemēram, žurnālists mutiski/rakstiski saņēmis draudus par slepkavību, ir pamats baidīties, ka šie draudi tiks izpildīti, jo ir bijuši slepkavības mēģinājumi.
vajāšana (KL 132.1 p.)	Piemēram, žurnālistu ilgstoši un vairākkārt vajā un izsaka draudus konkrēta personu grupa, jo nepiekrīt žurnālista paustajam viedoklim, žurnālistam ir bijis pamats uztraukties par savu drošību.
nelikumīga brīvības atņemšana, nolaupīšana, ķīlnieku sagrābšana (KL 152. – 154. p.)	Piemēram, žurnālista nolaupīšana, lietojot vardarbību.
bandītisms (KL 224. p.)	Piemēram, banda uzbrūk žurnālistam, kas ieradies notikuma vietā, lai veidotu sižetu vai uzbrukums notiek pie žurnālista dzīvesvietas.
slepkavība, tai skaitā pastiprinošos un sevišķi pastiprinošos apstākļos (KL 116. – 118. p.)	Piemēram, žurnālista slepkavība saistībā ar viņa veikto izpēti par Eiropas Savienības fondu izkrāpšanu.

Digitālais apdraudējums, kas ietver arī sociālo un reputācijas apdraudējumu, var izpausties kā:

■ uzbrukumi digitālajā vidē, tai skaitā naidīgi komentāri, no personām, kas pārstāv konkrētas politiskas intereses un no agresīvi noskaņotām personām;

■ hakeru uzbrukumi (e-pastu uzlaušana, kontu pārņemšana);

■ žurnālistu viltus profilu izveide, lai izvilinātu paroles vai citu informāciju, kā arī lai nomelnotu, diskreditētu vai kūdītu uz vardarbību;

■ spiegošanas programmatūru pielietošana, lai iegūtu informāciju no datora vai telefona, izsekošana izmantojot no mobilajiem tālruņiem iegūto informāciju;

■ nepatiesas informācijas izplatīšana digitālajā vidē;

■ naida runa, kas vērsta pret žurnālista rasi, etnisko piederību, dzimuma identitāti, reliģisko piederību, u.tml.;

■ seksuāla uzmākšanās tiešsaistē;

■ dziļviltojumi (angliski - *deepfake*) un mākslīgā intelekta izmantošana, lai veiktu darbības žurnālista vārdā;

■ masveida troļļu un botu uzbrukumi;

***Trollis** - persona, kas digitālajā vidē (sociālajos tīklos, forumos, komentāros) apzināti rada konfliktus, strīdus vai negatīvu noskaņojumu. **Bots** - programmatūra vai algoritms, kas darbojas automātiski digitālajā vidē, bieži imitējot cilvēku uzvedību.*

■ privātu datu publiskošana tiešsaistē, tai skaitā žurnālista dzīvesvietas un telefona numura publicēšana, žurnālista ģimenes locekļu datu publicēšana, datu konfiskācija vai nopludināšana, izlikšanās par citu personu un kiberstalkings (angliski - *doxing*).

Nereti žurnālisti kļūst arī par koordinētu dezinformācijas kampaņu mērķiem internetā. Tas rada ilgstošu apdraudējumu, jo, salīdzinot ar fizisku aizskārumu, uzbrukumi digitālā vidē nodara kaitējumu pastāvīgi, ilgstoši, kamēr aizskarošā informācija vai draudi ir peejami publiskā vidē vai žurnālista ierīcēs.

Iespējamie piemērojamie Krimināllikuma panti

**nacionālā, etniskā
un rasu naida
izraisīšana**
(KL 78. p.)

Piemēram, naidu veicinoša satura izplatīšana, kura pamatā ir žurnālista reliģiskā piederība vai rase.

**draudi izdarīt
slepkavību un
nodarīt smagu
miesas bojājumu**
(KL 132. p.)

Piemēram, žurnālists e-pastā saņēmis draudus par slepkavību un ir pamats baidīties, ka šie draudi tiks izpildīti.

**nelikumīgas
darbības ar
fiziskās personas
datiem** (KL 145. p.)

Piemēram, mantkārības vai atriebības nolūkā persona prettiesiski iegūst žurnālista personas datus par bankas kontiem un veic nelikumīgas darbības, lai gūtu sev labumu (naudas līdzekļus).

neslavas celšana
(KL 157. p.)

Piemēram, persona medija tīmekļvietnē, izmantojot mākslīgo intelektu, ir paudusi apkaunojošus un nepatiesus faktus par žurnālista darbību/rīcību.

**krāpšana
automatizētā datu
apstrādes sistēmā**
(KL 177.1 p.)

Piemēram, persona, krāpšanas nolūkā, ir uzlauzusi žurnālista izveidoto automatizēto datu apstrādes sistēmu, kurā atrodas ar profesionāliem pienākumiem saistīta svarīga informācija un citu personu dati.

**datu,
programmatūras
un iekārtu
iegūšana,
izgatavošana,
izplatīšana,
izmantošana
un glabāšana
nelikumīgām
darbībām
ar finanšu
instrumentiem
un maksāšanas
līdzekļiem**
(KL 193.1 p.).

Piemēram, žurnālista datu, programmatūras un iekārtu iegūšana, kas dod iespēju personai izmantot žurnālista finanšu līdzekļus.

**citas personas
identitātes
izmantošana**
(KL 281.1 p.).

Piemēram, atriebības vai šantāžas nolūkā persona ir izmantojusi žurnālista identitāti, izveidojot žurnālista viltus profilus sociālajos tīklos.

Psihologiskais apdraudējums

var izpausties ■ ilgstošas agresijas veidā (naids, draudi ģimenei vai žurnālistam saistībā ar dzimumu u.tml.), ■ vajāšana, kas tiek veikta tiešsaistē. Tas var izpausties kā ■ pastāvīgs stress un ■ emocionāls izsīkums, piemēram, traumatisku materiālu skatīšanās dēļ (vardarbības, karadarbības video). Emocionāla ietekme no citām personām, kuras draud veikt fiziskas darbības vai atbēstties, baumu izplatīšana, lai kaitētu žurnālista reputācijai, ■ izsmiešana vai uzbrukumi sociālajos tīklos, sabiedriskos pasākumos.

Iespējamie piemērojamie Krimināllikuma panti

nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana (KL 78. p.)	Piemēram, naidu veicinoša satura izplatīšana, kuras pamatā ir žurnālista reliģiskā piederība vai rase.
draudi izdarīt slepkavību un nodarīt smagu miesas bojājumu (KL 132. p.)	Piemēram, žurnālists atkārtoti rakstiski saņēmis draudus tikt noslepkavotam saistībā ar profesionālo darbību. Žurnālistam ir pamatotas bailes, ka šie draudi tiks izpildīti.
vajāšana (KL 132.1 p.)	Piemēram, žurnālists ilgstoši un vairākkārt tiek izsekots, novērots, saņem draudus, ja nepametīs esošo darba vietu vai nebeigs pētīt konkrētu tēmu, tad ar viņu izrēķināsies. Žurnālistam ir pamats baidīties par savu un tuvinieku drošību.
neslavas celšana (KL 157. p.).	Piemēram, persona apzināti publiski izplatījusi nepatiesu, žurnālistu apkaunojošu izdomājumu vai neslavas celšana notikusi masu saziņas līdzeklī.

Ekonomiskais apdraudējums

var izpausties kā ■ politiski vai finansiāli ietekmīgu uzņēmumu/personu iejaukšanās, lai ierobežotu mediju redakcionālo brīvību, ■ naudas sodi vai citas sankcijas, kas vērstas pret žurnālistiem vai medijiem, piemēram, piespiešana atkāpties no amata, jo ir uzsākta izmeklēšana pret žurnālistu, ■ uzbrukumi, kuri tiek veikti, lai pieprasītu naudu vai iznīcinātu vērtīgus datus, ■ žurnālista aprikojuma iznīcināšana un bojāšana, ■ naudas vai informācijas izspiešana.

Iespējamie piemērojamie Krimināllikuma panti

**draudi izdarīt
slepkavību un
nodarīt smagu
miesas bojājumu**
(KL 132. p.)

Piemēram, žurnālists atkārtoti rakstiski saņēmis draudus par smagu miesas bojājumu nodarīšanu vai noslepkavošanu saistībā ar viņa veiktu izpēti.

vajāšana
(KL 132.1 p.)

Piemēram, žurnālistu ilgstoši un vairākkārt novēro politiski ietekmīgi cilvēki, ir pamats baidīties par savu drošību.

izspiešana
(KL 183. p.)

Piemēram, persona, piedraudot žurnālistam iznīcināt viņa mašīnu, vēlas izspiest no žurnālista konfidenciālu informāciju.

**mantas tiša
iznīcināšana
un bojāšana**
(KL 185. p.)

Piemēram, persona tiši iznīcina žurnālista privāto vasarnīcu, jo žurnālists atteicies sniegt konfidenciālu informāciju.

6. daļa

Kā nodrošināt žurnālistu drošību masu pasākumu laikā

Pirms masu pasākumiem policijai vajadzētu **izstrādāt skaidras procedūras**, kā tā nodrošinās žurnālistu aizsardzību, tāpat nepieciešams **definēt potenciālos riskus**, piesaistot žurnālistu organizācijas un citus ekspertus. Policijai ir jānodrošina efektīva komunikācija savā starpā un ar žurnālistiem, piemēram, ieceļot īpašus koordinatorus. **Papildus tam policija var:**

pārliecināties,

vai žurnālisti ir identificējami starp pārējiem masu pasākuma dalībniekiem (ir preses pārstāvja veste vai citas atpazīšanās zīmes);

nodrošināt

žurnālistiem drošu piekļuvi notikuma vietai;

aizsargāt

žurnālistus no protestētāju agresīvas uzvedības un iespējamām provokācijām;

netraucēt

žurnālistiem pildīt viņu profesionālos pienākumus, tai skaitā atturēties no nesamērīga spēka pielietošanas pret žurnālistiem;

nepieciešamības gadījumā

nodrošināt palīdzības sniegšanu žurnālistiem;

informēt

masu pasākumā iesaistītās puses par plānotajiem drošības pasākumiem.

7. daļa

Mīti un skaidrojumi

Mīts:	Darbs publiskā vidē nozīmē, ka žurnālistiem ir jāsamierinās ar uzbrukumiem.
Skaidrojums:	Nevienam nav jācieš vardarbība vai apvainojumi profesionālo darba pienākumu dēļ. Kritika atšķiras no personiskiem uzbrukumiem un draudiem, kuru normalizēšana veicina «nesodāmības kultūru» un traucē ziņot par pārkāpumiem.
Mīts:	Tā ir tikai kritika - sabiedrībā ikviens drīkst kritizēt žurnālistus.
Skaidrojums:	Kritika ir argumentēta un saistīta ar profesionālo darbu, bet lamāšanās, noniecināšana un draudi nav kritika. Agresīva komunikācija veicina pašcenzūru un ierobežo sabiedrības iespējas saņemt kvalitatīvu informāciju.
Mīts:	Netiekamas informācijas izplatīšana par žurnālistiem un viņu darba kritizēšana ir normāla vārda brīvības izpausme.
Skaidrojums:	Vārda brīvība kā viena no svarīgākajām pamattiesībām nav absolūta. Satversme, nacionāla un starptautiska līmeņa normatīvie akti ietver atsevišķus vārda brīvības ierobežojumus, kuru mērķis ir aizsargāt tādas indivīda tiesības kā cieņa un gods, privātums. Nepatiesas, aizskarošas informācijas saturs par žurnālistu var tikt kvalificēts kā neslavas celšana, ja informācijas izplatītājs apzināti publisko melus un aizskarošus izdomājumus.
Mīts:	Žurnālisti pārspilē - drošības apdraudējumi neatšķiras no parastas nepieklājības tiešsaistē.
Skaidrojums:	Uzbrukumu ir daudz, īpaši tiešsaistē, bet par tiem tiek ziņots reti. Medijiem bieži trūkst resursu un speciālistu, lai sistemātiski pasargātu žurnālistus, un bieži tiek risināti tikai smagākie gadījumi (fiziski uzbrukumi vai kiberuzbrukumi).
Mīts:	Žurnālistiem pašiem jā rūpējas par savu drošību - sabiedrībai nav par to jāuztraucas.
Skaidrojums:	Žurnālistu drošības riski ir sarežģīti un prasa informācijas tehnoloģiju, juridisko, psiholoģisko un citu speciālistu iesaisti. Tā ir plašāka sabiedrības un institūciju atbildība.
Mīts:	Žurnālistiem nevar uzticēties - informācija tiks sagrozīta, tāpēc komunikācija ar viņiem ir bīstama.
Skaidrojums:	Neatkarīgie mediji ievēro profesionālos un ētikas standartus. Pastāv sadarbības formāti (sarunas neierakstīšana, avotu aizsardzība), kas nodrošina uzticēšanos. Ja žurnālista reputācija ir apšaubāma, viņam var sniegt tikai oficiāli pieejamu informāciju.

Latvijā darbojas vairākas mediju profesionāļu intereses pārstāvošas un pašregulējošas organizācijas, tostarp:

Latvijas Žurnālistu asociācija (LŽA)

Uzlabo žurnālistu profesionālo vidi, aizstāv vārda un preses brīvību, veicina diskusiju par profesionālajām un ētikas problēmām. Aizstāv žurnālistu profesionālās, ekonomiskās un sociālās tiesības. Kopš 2025. gada pārstāv žurnālistu drošības Nacionālo kontaktpunktu.

Mājaslapa: www.latvijaszurnalisti.lv
E-pasts: zurnalisti.nvo@gmail.com

Latvijas Mediju ētikas padome

Stiprina sabiedrības tiesības uz drošu un uzticamu mediju vidi. Sekmē mediju pašregulāciju Latvijā.

Mājaslapa: <https://www.lmepadome.lv/>
Biedru saraksts: <https://www.lmepadome.lv/par-mums/biedri/>
E-pasts: lmepadome@lmepadome.lv

Media Hub Riga

Nodrošina atbalstu un aizsardzību vietējiem un piespiedu emigrācijā nonākušajiem mediju profesionāļiem. Veic piespiedu emigrācijā nonākušo mediju profesionāļu padziļinātu verifikāciju. Organizē mācības un izsniedz Media Hub Riga preses kartes.

Mājaslapa: www.mediahubriga.lv
E-pasts: hub@mediahubriga.lv

Avoti un papildu materiāli

- Baroni, A., d'Haenens, L., & Lo, W. H. (2022). **Protecting journalists from harassment: Comparing existing protection mechanisms and the effects on democracy.** In J. Trappel & T. Tomaz (Eds.), Success and failure in news media performance: Comparative analysis in the Media for Democracy Monitor 2021 (pp. 59-77). Nordicom, University of Gothenburg.
<https://doi.org/10.48335/9789188855589-3>
- Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., & Troger, F. (2020). **You really have to have a thick skin': Across-cultural perspective on how online harassment influences female journalists.** Journalism, 21(7), 877-895.
<https://doi.org/10.1177/1464884918768500>
- Committee to Protect Journalists. (n.d.). **Resources for journalists covering protests.**
<https://cpj.org/resources-for-journalists-covering-protests/>
- Figenschou, T. U., & . Ihlebæk, K. A. (2019). **Challenging Journalistic Authority: Media Criticism in far-Right Alternative Media.** Journalism Studies, 20 (9): 1221–1237. doi:10.1080/1461670X.2018.1500868.
- Freelon, D., & Wells, C. (2020). **Disinformation as Political Communication.** Political Communication, 37(2), 145–156.
<https://doi.org/10.1080/10584609.2020.1723755>
- Hamada, B. (2023). **Understanding the Culture of Impunity: A Macro Perspective.** Presentation at the UNESCO's World Press Freedom Day.
https://safetyofjournalists.org/assets/studies/understanding_the_culture_of_impunity_a_macro_perspective.pdf
- Johnston, J., & Wallace, A. (2017). **Who is a Journalist? Changing legal definitions in a de-territorialised media space.** Digital Journalism, 5 (7), 850 – 867.
- OSCE. (2022). **Special Report on Data Collection, Analysis and Reporting on Attacks and Violence against Journalists.**
<https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/530605>
- Palau-Sampio, D. (2022). **Pseudo-Media Disinformation Patterns: Polarised Discourse, Clickbait and Twisted Journalistic Mimicry.** Journalism Practice, 17(10), 2140–2158.
<https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2126992>
- Rožukalne, A. & Strode, I. (2025). **Country Report: Latvia.** In T. Hanitzsch, F. Hanusch, C. Lauerer, V.Slavitcheva-Petkova (Eds.), Journalism Under Duress, Worlds of Journalism Study Report (Wave 3: 2021–2025).
[https://www.worldsofjournalism.org/wp-content/uploads/WJS3-Report-Country-Reports-Latvia.pdf\[KS1\]](https://www.worldsofjournalism.org/wp-content/uploads/WJS3-Report-Country-Reports-Latvia.pdf[KS1])
- Slavitcheva-Petkova, V., Ramaprasad, J., Springer, N., Hughes, S., Hanitzsch, T., Hamada, B., ... Steindl, N. (2023). **Conceptualizing Journalists' Safety around the Globe.** Digital Journalism, 11(7), 1211–1229.
<https://doi.org/10.1080/21670811.2022.2162429>
- Stocking, G., Wang, L., Lipka, M., Matsa, K.E., Widjaya, R., Tomasika, E. & Liedke, J. (November 18, 2024). **America's News Influencers. The creators and consumers in the world of news and information on social media.** Pew Research Center.
<https://www.pewresearch.org/journalism/2024/11/18/americas-news-influencers/>
- UNESCO (2012) **UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity.**
<https://www.unesco.org/en/safety-journalists/un-plan-action>

Eiropas Padomes dokumenti

Council of Europe. (2011). **Recommendation CM/Rec(2011)7 of the Committee of Ministers to member states on a new notion of media.**

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cc2c0

(tulkojums latviski Valsts valodas centra tīmekļvietnē:

<https://www.vvc.gov.lv/lv/starptautiskie-tiesibu-akti/recommendation-cmrec20117-committee-ministers-member-states-new-notion-media>)

Council of Europe. (2016). **Recommendation CM/Rec(2016)4^[1] of the Committee of Ministers to member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors** (tulkojums latviski

Valsts valodas centra tīmekļvietnē:

<https://www.vvc.gov.lv/lv/starptautiskie-tiesibu-akti/ministru-komitejas-ieteikums-cmrec201641-dalibvalstim-par-zurnalistikas-aizsardzibu-un-zurnalistu-un-citu-plassazinas-lidzeklu-darbinieku-drosibu>)[GR2]

Council of Europe (2020) **How to protect journalists and other media actors?**

<https://edoc.coe.int/en/media/8283-how-to-protect-journalists-and-other-media-actors.html>

Council of Europe. (2023). **How to protect journalists and other media actors? Extended (2023).**

<https://edoc.coe.int/en/media/11645-how-to-protect-journalists-and-other-media-actors-extended.html>

Eiropas Savienības dokumenti

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis. (2024). **Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) 2024/1083.**

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj/lav>

European Commission. (Nov 12, 2025). **European Democracy Shield and EU Strategy for Civil Society pave the way for stronger and more resilient democracies.**

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2660

Papildu materiāli

UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of[GR3]

Saeimas paziņojums - Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu
(Par Nacionālās drošības koncepcijas apstiprināšanu)

LŽA Ziņošanas rīks - Uzbrukumi Žurnālistiem | Latvijas žurnālistu asociācija

Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

Latvijas Republikas Satversme

Apstiprināts Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības plāns 2025.-2027. gadam. Latvijas žurnālistu asociācija

Rožukalne, A., Skulte, I., & Stakle, A. (2024). **Pētījuma «Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības situācijas izvērtējums» ziņojums.** Pieejams:

<https://www.km.gov.lv/lv/media/48810/download?attachment>

MK rīkojums Nr. 742 «Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības plāns 2025.-2027. gadam» (Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības plāns 2025.-2027. gadam)

Guidelines for prosecutors on cases of crimes against journalists - UNESCO Digital Library, Safety guide for journalists: a handbook for reporters in high-risk environments. UNESCO Digital Library un Draft UN Plan of Action

Attacks on The Physical Integrity of Journalists (2023) Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists